

Завдяки втручанню прокурорів торік на Харківщині у державну та комунальну власність реально повернули понад 1,5 тис. га землі, виконали рішень судів за позовами прокурорів більш як на 34 млн гривень, попередили незаконне вилучення із державної та комунальної власності 6,2 тис. гектарів вартістю понад 105 млн гривень. До бюджету відшкодовано понад 2,4 млн гривень. 223 посадові особи органів державного контролю притягнуто до відповідальності. За фактами вчинених правопорушень у земельній сфері зареєстровано 26 кримінальних проваджень, 8 з яких направлено до суду.

Наразі у провадженні судів перебувають справи за позовами прокурорів про стягнення коштів та повернення земель вартістю понад 66 млн гривень, площею майже 2 тис. гектарів.

Про конкретні справи, які стоять за цими цифрами, розповідає начальник відділу захисту інтересів громадян і держави у сфері земельних відносин управління представництва, захисту інтересів громадян та держави в суді прокуратури Харківської області старший радник юстиції Олександр МЕЛЬНИК.

«НАЙБІЛЬШ СУТТЄВІ ПОРУШЕННЯ ДОПУСКАЮТЬ СЛУЖБОВІ ОСОБИ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ, МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА КОНТРОЛЮЮЧИХ ОРГАНІВ»

Із дос'є

Олександр Мельник народився у 1978 році на Кіровоградщині. Трудову діяльність розпочав у 1999 році в органах прокуратури Кіровоградської області. Працював на різних керівних посадах, в т.ч. прокурором Новоукраїнського, Бобринецького районів Кіровоградської області, Знамянським міжрайонним прокурором цієї ж області. На посаді начальника відділу захисту інтересів громадян і держави у сфері земельних відносин управління представництва, захисту інтересів громадян та держави в суді прокуратури Харківської області — з березня 2011 року.

Конституція України визначила землю як основне національне багатство, що перебуває під особливою охороною держави. Підставами для підвищеної уваги до правової охорони землі є її висока цінність і, відповідно, велика шкода, якої вона може зазнати через недотримання відповідних правових норм.

Результати прокурорських перевірок засвідчили, що найбільш суттєві порушення допускають службові особи органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та контролюючих органів, які зловживають своїм службовим становищем, приймаючи незаконні акти, надаючи неправомірні погодження землевпорядної документації, особливо при відведенні земель сільськогосподарського призначення.

Ось кілька прикладів. 23 листопада 2013 року заступник прокурора області пред'явив позов в інтересах держави в особі Головного управління Держземагентства у Харківській області до Барвінківської райдержадміністрації та фермерського господарства про скасування розпорядження голови райдержадміністрації та визнання недійсними договорів оренди земельних ділянок загальною площею 118 га вартістю 2,4 млн грн. Договори були укладені з порушенням вимог ст.ст. 123, 124, 134 ЗК України у частині відведення в оренду земель без проведення обов'язкових земельних торгів (аукціону). Наразі триває судовий розгляд у Господарському суді Харківської області.

Відповідно відреагували і прокурори Барвінківського (щодо земель площею 1466 га вартістю 29,5 млн грн) та Близнюківського (щодо земель площею 120 га вартістю 3,3 млн грн) районів, а також апарат прокуратури області (щодо земель площею 158 га вартістю 3,3 млн грн).

Наразі рішенням Господарського суду Харківської області задоволено позов прокурора Барвінківського району в інтересах Головного управління Держземагентства у Харківській області до Барвінківської райдержадміністрації та одного з фермерських господарств щодо земельних ділянок загальною площею 41 га вартістю 885 тис. гривень

Чимало виявлених порушень стосується передачі громадянам земельних ділянок сільськогосподарського призначення без зміни їх цільового призначення.

Зокрема, прокуратурою Дергачівського району 16.10.2013 року розпочато кримінальне провадження за фактом незаконного погодження службовими особами Дергачівського районного відділу земельних ресурсів відведення ТОВ шести гектарів землі під будівництво автосалону. Згідно з висновком відділу

земресурсів, ця ділянка належить до земель сільгосп-призначення, а саме — пасовищ. Проте прокурорська перевірка встановила, що це рілля, і органи державної влади не приймали жодних рішень про зміну виду цієї землі. Отже, висновок відділу земельних ресурсів зроблений без належних правових підстав. Державі завдано збитків на 265 тис. гривень. Проводиться досудове розслідування.

Разом з тим, прокурор району подав позов до Господарського суду Харківської області про визнання недійсним і скасування розпорядження Дергачівської райдержадміністрації про передачу в оренду цьому товариству земельних ділянок сільськогосподарського призначення, а також про визнання недійсним договору оренди землі. Судовий розгляд триває.

Прокурором Красноградського району 16 травня 2013 року зареєстровано кримінальне провадження за фактом зловживання службовим становищем посадовцями управління Держкомзему в Красноградському районі. Вони погодили надання у 2009 році шістьом громадянам земельної ділянки водного фонду площею 12 га вартістю понад 260 тис. гривень, зазначивши у довідці про цільове призначення, що ця ділянка належить до сільськогосподарських земель. Досудове розслідування триває.

Виявлені також факти передачі в оренду земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства понад встановлені законом граничні норми, визначені ст.121 ЗК України.

Зокрема, головою Харківської райдержадміністрації видані розпорядження, якими затверджені проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок громадянці для особистого селянського господарства на території Малороганської сільської ради Харківського району. В оренду на 49 років було передано земельні ділянки площею 12,3 га та 26,9 га за рахунок земель запасу сільськогосподарського призначення. Харківський міжрайонний прокурор 13 вересня 2013 року подав два позови до місцевого суду про скасування розпоряджень місцевої державної адміністрації, один з них уже розглянуто та задоволено.

Чимало випадків використання земель сільськогосподарського призначення на підставі незаконних правочинів.

Так, комунальним підприємством «СЗОШ-інтернат» було укладено договір з підприємцем про спільне використання земельної ділянки загальною площею 57,6 га вартістю 1,17 млн грн без погодження з органом управління — Харківською обласною радою. За цим фактом прокурор Балаклійського райо-

ну пред'явив позов про визнання договору недійсним. Господарський суд Харківської області 10 жовтня 2013 року позов задовольнив, наразі рішення суду виконано у повному обсязі.

Задоволено й позов прокурора Кегичівського району в інтересах Головного управління Держземагентства в Харківській області до СТОВ та Вовківської ЗОШ. Рішенням Господарського суду Харківської області від 10 жовтня 2013 року визнано недійсним договір про спільну діяльність щодо обробітку земельної ділянки площею 16,85 гектара.

Харківським міжрайонним прокурором внесено чотири подання до органів місцевого самоврядування у зв'язку із укладанням останніми із суб'єктами господарювання договорів особистого строкового сервітуту для розміщення тимчасових об'єктів роздрібної торгівлі.

Рішенням Господарського суду Харківської області задоволено позов Ізюмського міжрайонного прокурора до Ізюмської міської ради про скасування рішення сесії, яким у суперечч. ст.ст.123, 124 ЗК України підприємцю надано дозвіл на укладання договору особистого строкового сервітуту користування реальною часткою території площею 28 кв. метрів.

На подібні порушення — щодо незаконного відведення земель загальною площею майже 600 га — належним чином відреагував і прокурор Золочівського району.

Є факти використання земельних ділянок, наданих у користування, без створення фермерського господарства, що суперечить вимогам ст.8 Закону України «Про фермерське господарство».

Так, ще у 2007 році між Богодухівською райдержадміністрацією та громадянином було укладено договір оренди земельної ділянки площею 39,9 га вартістю 867 тис. гривень на території Сухинської сільської ради строком на 30 років. Проте упродовж шести років цей громадянин не зареєстрував фермерське господарство. Прокурор району 3 грудня 2013 року пред'явив позов про розірвання договору оренди. Судовий розгляд триває.

Органи місцевого самоврядування не здійснюють облік земель сільськогосподарського призначення, які не використовуються їх власниками у зв'язку зі смертю.

За результатами перевірки Куп'янським міжрайонним прокурором пред'явлено дев'ять позовів про визнання спадщини відумерлою щодо земель загальною вартістю 745 тис. гривень.

Подібні порушення встановлені прокурорами Боврівського, Великобурлуцького, Вовчанського, Дворічанського, Красноградського, Кегичівського та Сахновщинського районів, Первомайським міжрайонним прокурором.

Мають місце випадки фальсифікації службовими особами органів місцевого самоврядування актів із земельних питань, у зв'язку з чим землі держави незаконно передаються у власність.

Так, на підставі рішення Черкасько-Лозівської сільської ради Дергачівського району від 2 жовтня 2009 року безоплатно передано у власність обслуговуючому кооперативу для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель та споруд земельну ділянку загальною площею 14,56 га вартістю 11,7 млн гривень. Перевіркою встановлено, що питання про надання обслуговуючому кооперативу дозволу на розробку проекту землеустрою, а також про передачу у власність спірної земельної ділянки на сесії місцевої ради не розглядали і відповідні рішення не приймали.

За зазначеним фактом прокуратура Дергачівського району 28 жовтня 2013 року внесла відомості до ЄРДР за ч.3 ст.365 КК України стосовно службових осіб Черкасько-Лозівської сільської ради. Досудове розслідування триває.

Непоодинокі порушення вимог земельного законодавства встановлені і щодо використання земель водного фонду, забезпечення доступу громадян до водних об'єктів.

Валківський міжрайонний прокурор подав позов до Господарського суду Харківської області про скасування розпоряджень голови місцевої державної адміністрації та визнання недійсним договору оренди земельної ділянки водного фонду площею 57 га, у зв'язку з порушенням вимог Земельного кодексу України, зокрема, ст.ст.124, 134, 136 (у частині відведення ділянки в оренду без земельних торгів). Позов задоволено.

14 жовтня 2013 року прокуратурою області зареєстровано кримінальне провадження за ч.3 ст.365, ч.2 ст.366 КК України стосовно службових осіб Харківської райдержадміністрації та управління Держкомзему у Харківському районі. Ці посадовці, всупереч вимогам ст.149 Земельного кодексу України, незаконно вилучили землі природоохоронного призначення загальною площею 8 га із постійного користування Харківського обласного виробничого управління меліорації та водного господарства і передали їх у власність громадянам на території Русько-Тишківської

сільської ради. Внаслідок цієї обробки інтересам держави спричинено збитків на 2,4 млн гривень.

Харківським міжрайонним прокурором з наглядом за додержанням законів у природоохоронній сфері 13 червня 2013 року зареєстровано кримінальне провадження, згідно з ч.1 ст.364 КК України, за фактом незаконної передачі у власність громадянину незамкненої штучної водойми, площею 2,9 га, що не узгоджується з вимогами Земельного кодексу України. (Згідно з ч.2 ст.59 ЗКУ громадянам та юридичним особам за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть безоплатно передаватись у власність замкнені природні водойми загальною площею до 3 гектарів).

Крім того, міжрайонним прокурором пред'явлено позов про визнання незаконним розпорядження голови райдержадміністрації та визнання недійсним державного акта на право власності на землю.

Встановлені також порушення вимог законодавства під час відведення та використання земель лісгосподарського призначення.

Рішенням Будянської селищної ради Харківського району в 2008 році, всупереч вимогам ст.57 Земельного кодексу України, розпорядженню Кабінету Міністрів України №610-р від 10.04.2008 «Деякі питання розпорядження земельними лісовими ділянками», надано дозвіл громадянину на виготовлення технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельної ділянки для обслуговування індивідуального гаража за рахунок земель лісового фонду. На сьогодні правовстановлюючі документи на земельну ділянку не одержані. Харківським міжрайонним прокурором з нагляду за додержанням законів у природоохоронній сфері внесено подання селищному голові, яке розглянуто та задоволено.

Прокурор Ленінського району м. Харкова зареєстрував кримінальне провадження за ч.2 ст. 367 КК України стосовно посадових осіб однієї із землевпорядних організацій, які порушили Ліцензійні умови провадження господарської діяльності щодо проведення робіт із землеустрою під час розроблення документації для відведення у власність громадян земельних ділянок площею 3,3 га вартістю понад 1 млн гривень на території Русько-Тишківської сільської ради Харківського району.

За позовом прокурора Дергачівського району 16 травня 2013 року Харківський окружний адміністративний суд визнав недійсним розпорядження голови місцевої державної адміністрації про передачу у власність громадянам земель лісового фонду площею 65 га вартістю понад 11 млн гривень.

Завдяки принциповій позиції прокурора району попереджено також незаконне відчуження земель Данилівського держлісгоспу.

Органами прокуратури області активно застосовувалися повноваження щодо вступу у справи не за позовами прокурора.

Так, 23 вересня 2013 року прокуратура області вступила у справу, яка перебуває у провадженні Господарського суду Харківської області за позовом ДП «Благодатне» до ТОВ «ВС Благодатний», про звільнення земельної ділянки загальною площею 4,2 тис. га та стягнення шкоди, заподіяної їй самовільним зайняттям, у розмірі 7,1 млн гривень. Підставою для вступу прокурора у розгляд господарської справи була відмова позивача від позову. Наразі судовий розгляд триває.

У Харківському апеляційному господарському суді прокуратурою області оскаржено ухвалу Господарського суду Харківської області від 13 лютого 2013 року, якою задоволено клопотання голови комітету кредиторів боржника — ДП ДГ «Чувиріно» та затверджено рішення комітету кредиторів щодо надання згоди інвестору — ТОВ «Агрофірма «Жнива» — здійснювати у 2013-2014 роках сільськогосподарські роботи на землях державного підприємства загальною площею 2,6 тис. га. Харківський апеляційний господарський суд своєю постановою від 24.10.2013 апеляційну скаргу задовольнив: ухвалу Господарського суду Харківської області скасовано.

Усього впродовж минулого року здійснено шість вступів у справи за позовами інших осіб щодо незаконного відчуження земель площею майже 7 тис. гектарів.

Перевіркою в Державній інспекції сільського господарства у Харківській області встановлені порушення вимог Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», зокрема, у частині безпідставності проведеної перевірок господарюючих суб'єктів, нездійснення належного державного контролю щодо законності відведення земель за рішеннями органів виконавчої влади або місцевого самоврядування, невжиття заходів реагування на наслідки виявлених порушень та безпідставного зазначення в актах перевірок порушень вимог чинного законодавства за їхньої відсутності.

Внесено прокуратурою області подання голові Державної інспекції сільського господарства України вже розглянуто та задоволено.

Органи прокуратури Харківської області впродовж минулого року скористалися усіма координуючими повноваженнями, щоб забезпечити законність у справі охорони та використання земель державної і комунальної власності. Це питання і сьогодні є пріоритетним у нашій діяльності.